

Grabljivice (IV)

Na temelju ankete, nedavno provedene u 30 evropskih zemalja, sakupljeni su podaci o promjeni areala, ugroženosti i brojnosti 377 vrsta ptica među kojima su najugroženije grabljivice. Analizirano je da od 37 vrsta evropskih grabljivica 54,3 posto pokazuje opadanje, a samo 5,7 posto (dvije vrste: škanjac mišar i eja močvarica) porast

Piše: Velid Delić

Današnje žive ptice grabljivice na području Evrope pripadaju redu sokolovki (Falconiformes), a razvrstane su u tri porodice:

1. Porodica jastrebovi (Accipitridae) u kojoj se nalaze jastrebovi, škanjci, lunje, eje i orlovi.

2. Porodica sokolovi (Falconidae) koja se dijeli na prave sokolove i vjetrošice.

3. Porodica supovi (Aegypidae) sa vrstama: crkavice, kostoberine i supovi.

Prema rezultatima istraživanja (Makatsch, 1994.) u Evropi gnijezdi 37 vrsta grabljivaca, dok su na području BiH, u posljednjih stotinjak godina, zabilježene na gniježdenju 23 vrste koje će ovdje biti opisane.

19. Krški soko

Falco biarmicus

njemački: Lannerfalke

Prema podacima u literaturi (Reiser, 1939.) kao i naknadnim istraživanjima, ovaj soko je gnjezdarica i stanarica u kršovitim predjelima Hercegovine.

Gnijezdo rjeđe pravi na drveću, a češće na izbočinama stijena. Gnijezdi se jednom godišnje, snese tri do četiri jaja sa smeđim mrljama (50,9mm x 40,6mm). Mužjak i ženka sjede na jajima oko 30 dana i brinu o mladim čuvcima koji su samostalni sa šest sedmica.

Prehrana: lovi samo sitnije ptice do veličine goluba, a manje je smion od sivog sokola

iako ne zaostaje za njegovom veličinom.

20. Vjetruša klikavka

Falco tinunculus

njemački: Turmfalke

Redovita je gnjezdarica u gotovo čitavoj našoj zemlji. Živi na otvorenim područjima sa mjestimičnim drvećem, rubovima šuma uz livade i polja, a ponegdje je prisutna i u ljudskim naseljima. U gnjezdilištima boravi od kraja marta ili početka aprila do oktobra. Zatim se pomijera ka jugu zemlje gdje u manjem broju, sa tamošnjim populacijama, zimuje. Inače, veći broj prezimljuje u širokoj zoni Sredozemlja i Africi.

Gnijezdi se jedanput godišnje, ne pravi vlastito gnijezdo nego koristi napuštenu gnijezdu vrana i golubova u tornjevima ruševinama. Snese pet do šest jaja sa crvenosmeđim mrljama (39,3mm a 31,3mm) obično u aprilu do početka maja. Ženka i mužjak sjede na jajima 27 do 30 dana i brinu se o mladim čuvcima koji postanu samostalni između četiri i pet sedmica.

Prehranu sačinjavaju sitni sisavci (uglavnom miševi gušteri, manji vodozemci i krupniji kukci. Plijevn hvata na zemlji.

21. Crkavica *Neophron percnopterus* njemački: Aasgeiger

Do kraja prošlog stoljeća bila je redovita gnjezdarica, uglavnom na području Hercegovine. Nakon toga, spominje se kao velika rijetkost. Do prije 30-ak godina vidali su se pojedinačni primjerci za vrijeme selidbe.

Budući da nema novih opažanja, pouzdano se može ustvrditi da je crkavica, kao rijetka vrsta supova, nestala sa naših prostora. U literaturi postoje podaci da je izumrla u Hrvatskoj (gnijezdila se u Dalmaciji), a vjerovatno i Crnoj Gori i Makedoniji.

Današnji areal crkavice, kao i ostalih supova, nalazi se u sjevernoj i istočnoj Africi, te u jugoistočnoj i zapadnoj Aziji.

22. Kostoberina *Gypaetus barbatus* njemački: Bartgeiger

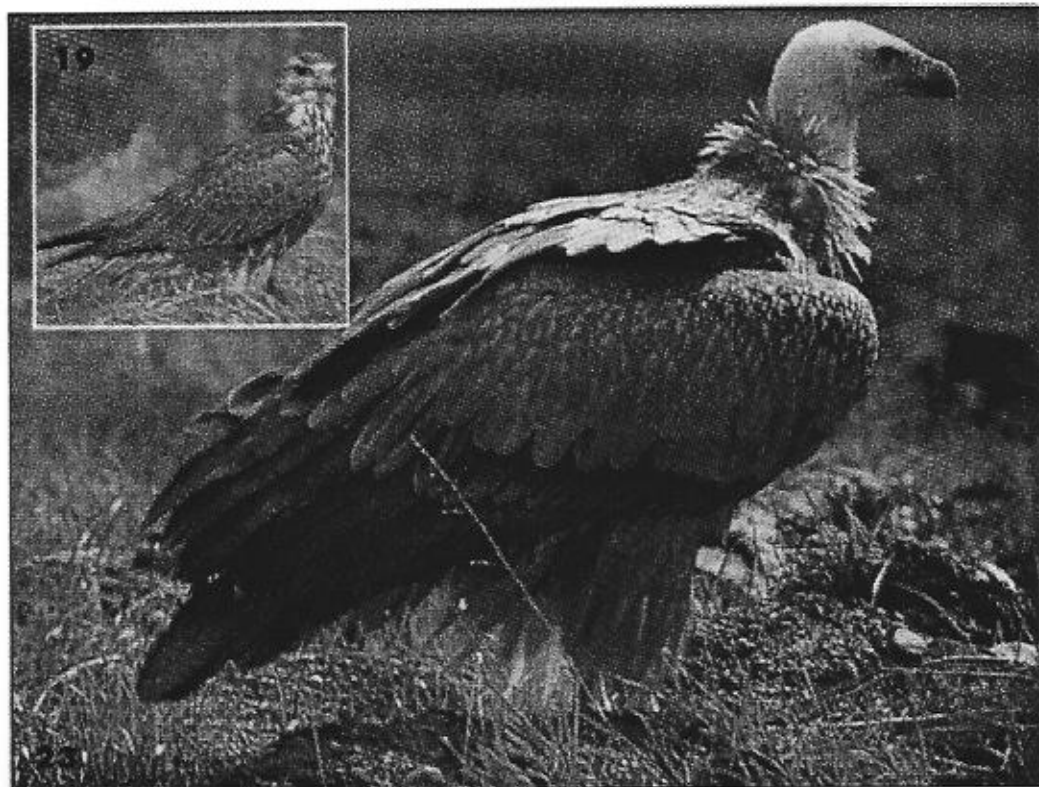
Kostoberina ili bradaš zabilježen je na gnjezdilištu u našoj zemlji. U literaturi postoje podaci o nalazima u brdskim krajevima sa stijenama i klancima na Treskavici (1888.), okolini Jajca (1889.), Konjica (1890.) i Prozora (1890.). Kako od tada do danas nije zabilježeno ni jedno opažanje, odnosno u dostupnoj literaturi nisam pronašao niti jedan podatak iz novijeg vremena, to nesumnjivo upućuje da se kostoberina povukao i nestao sa područja Bosne i Hercegovine.

Napomenuti je da se u nešto novije vrijeme u literaturi spominje gniježđenje kostoberine u Makedoniji, na Šar planini i Karadžici (Matvejev, 1953.) i Pletvaru (Vasić, 1967.), te na Kosovu (1956.)

23. Bjeloglavi sup *Gyps fluvus* njemački: Gansgeir

Bjeloglavi sup je tokom prošlog i početkom ovog stoljeća bilježen kao redovita, ponekad i brojna gnjezdarica, osobito u planinskim i stjenovitim područjima naše zemlje.

Međutim, u posljednjih 50-ak godina opaženo je naglo opadanje brojnosti gotovo u svim gnjezdilišnim područjima. Bjeloglavi sup je, prvenstveno, drastično ugrožavan i uništavan zatrovanim lešinama postavljenim za vukove i lisice. Prema

nekim procjenama (pred ovaj rat) gnijezdi se još samo na jednom do dva lokaliteta u Hercegovini. Ista je situacija i u našem okruženju, a u nekim zemljama je potpuno izumro. U Hrvatskoj se zadržao u malom broju samo na Kvarneru i Velebitu, a u Makedoniji na Ovče Polju.

Prehrana i način gniježđenja bjeloglavog supa opisani su u "Lovačkom listu" broj 5. na strani 13.

